

УДК 336.64

Парфенюк М.В.**Дергалюк Б.В.**

канд. економ. наук, доцент

ORCID ID: 0000-0001-8791-9121

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА» ТА ПРИНЦИПИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ ПОНЯТИЯ «ФИНАНСОВАЯ ПОЛИТИКА» И ПРИНЦИПЫ ЕЕ РЕАЛИЗАЦИИ НА ПРЕДПРИЯТИИ

ECONOMIC ESSENCE OF THE CONCEPT "FINANCIAL POLICY" AND THE PRINCIPLES OF ITS IMPLEMENTATION AT THE ENTERPRISE

Під час розроблення ефективної системи управління фінансами постійно виникає проблема поєднання інтересів розвитку, наявності достатнього рівня коштів на розвиток і збереження високої платоспроможності підприємства. Дана проблема вирішується за допомогою розробки і дотримання основних параметрів фінансової політики. Розглянуто сутність і зміст фінансової політики, виділяються короткострокова і довгострокова фінансова політика, у напрямку дії - зовнішня і внутрішня фінансова політика. Дані аспекти розкривають її напрямки, які можуть бути націлені на оптимізацію фінансових відносин і процесів, що відбуваються всередині компанії, і на оптимальне використання можливостей різних сегментів національного і міжнародного фінансових ринків для розвитку підприємства. Розглянуто вимоги до розробки фінансової політики. Наведено компоненти, необхідні для формування і реалізації політики, а саме два взаємопов'язаних напрямки: політика доходів і витрат, які в цілому на практиці реалізують відповідні функції фінансів. Представлена фінансова політика як алгоритм дій для досягнення основної мети підприємства, який передбачає реалізацію послідовних етапів і включає різні інструменти і механізми. Наведено визначення короткострокової і довгострокової фінансової політики. При розробці фінансової політики керівництво підприємства змушене постійно приймати управлінські рішення. У виборі найбільш оптимального рішення важливу роль відіграє оперативна і точна інформація. Сформульовано поняття фінансової інформації і розроблена її класифікація, відзначена її важливість для реалізації цілей фінансової політики, виявлено важливість як внутрішньої, так і зовнішньої інформації, уточнена схема процесу генерування фінансової інформації для розробки і реалізації фінансової політики.

Ключові слова: фінансова політика; фінансовий менеджмент; фінанси підприємства; фінансовий облік; оперативний облік; фінансова тактика і стратегія; класифікація фінансової інформації.

При разработке эффективной системы управления финансами постоянно возникает проблема совмещения интересов развития, наличия достаточного уровня денежных средств на развитие и сохранения высокой платежеспособности предприятия. Данная проблема решается с помощью разработки и соблюдения основных параметров

финансовой политики. Рассмотрено сущность и содержание финансовой политики, выделяются краткосрочная и долгосрочная финансовая политика, по направлению действия – внешняя и внутренняя финансовая политика. Данные аспекты раскрывают ее направления, которые могут быть нацелены на оптимизацию финансовых отношений и процессов, происходящих внутри компании, и на оптимальное использование возможностей различных сегментов национального и международного финансовых рынков для развития предприятия. Рассмотрены требования к разработке финансовой политики. Приведены компоненты, необходимые для формирования и реализации политики, а именно два взаимосвязанных направления: политика доходов и расходов, которые в целом на практике реализуют соответствующие функции финансов. Представлена финансовая политика как алгоритм действий для достижения основной цели предприятия, который предполагает реализацию последовательных этапов и включает различные инструменты и механизмы. Даны определения краткосрочной и долгосрочной финансовой политики. При разработке финансовой политики руководство предприятия вынуждено постоянно принимать управленческие решения. В выборе наиболее оптимального решения важную роль играет оперативная и точная информация. Сформулировано понятие финансовой информации и разработана ее классификация, отмечена ее важность для реализации целей финансовой политики, выявлена важность как внутренней, так и внешней информации, уточнена схема процесса генерирования финансовой информации для разработки и реализации финансовой политики.

Ключевые слова: финансовая политика; финансовый менеджмент; финансы предприятия; финансовый учет; оперативный учет; финансовая тактика и стратегия; классификация финансовой информации.

In case of development of an effective management system the problem of combination of interests of development, presence of sufficient level of a money on development and preserving high solvency of the entity arises finance constantly. This problem is solved with a help of development and observance of key parameters of financial policy. In article the essence and content of financial policy are considered, are distinguished short-term and long-term financial policy, in the direction of action – external and internal financial policy. These aspects open its directions which can be aimed at optimization of the financial relations and processes happening in the company and at optimum use of opportunities of various segments of the national and international financial markets for development of the entity. Requirements to development of financial policy are considered. The components necessary for forming and implementation of policy, namely two interconnected directions are given: policy of the income and expenses which in general in practice realize the corresponding functions of finance. Financial policy as an algorithm of actions for achievement of a main objective of the entity which assumes implementation of consecutive stages and turns on various tools and mechanisms is provided. Definitions of short-term and long-term financial policy are given. In case of development of financial policy the management of the entity is forced to make management decisions constantly. In the choice of the most optimal solution an important role is played by operational and exact information. The concept of financial information is formulated and its classification is developed, its importance for implementation of the purposes of financial policy is noted, importance of both internal, and external information is revealed, the scheme of process of generation of financial information for development and implementation of financial policy is specified.

Keywords: financial policy; financial management; corporate finance; financial accounting; operational accounting; financial tactics and strategy; classification of financial information.

Вступ. Для ефективного управління фінансами в практиці господарюючого суб'єкта повинна розроблятися фінансова політика, яка однією зі своїх цілей має досягнення та підтримки оптимального рівня фінансового стану підприємства. При реалізації фінансової політики необхідно враховувати дані фінансового (бухгалтерського, податкового) і управлінського обліку комерційної організації.

Відсутність необхідної інформації, використання недостовірних або неактуальних даних є передумовою серйозних прорахунків в прийнятті управлінських рішень. Метою використання інформації, перш за все, є зменшення невизначеності в процесі прийняття рішень та зниження завищування даних для формування фінансової політики на підприємстві. Вагомий внесок у дослідження аспектів фінансової політики організації та її розробки внесли такі іноземні та вітчизняні вчені: Н.І. Берзон, І.А. Бланк, А.З. Бобильова, З. Боді, Р. Брейлі, І.В. Івашківська, В.В. Ковальова, Н.П. Любушин, С. Майерс, Р. Мертон, М. Міллер, Ф. Модільяні, В.І. Петрова, А. Равів, С. Росса, Т.В. Теплова, М. Харріс, А.Д. Шеремет та ін., зокрема, в роботах по фінансовому обліку Ю.А. Бабаєв, М.Р. Метьюс, Б. Нидлз, С.А. Миколаєва, М.Х. Перера та ін.

Проблеми розвитку деяких видів фінансової політики часто розглядаються без урахування зовнішніх і внутрішніх умов в організації. У той же час, рішення щодо інвестицій, дивідендної та боргової політики, і інші фінансові проблеми не можуть бути прийняті незалежно один від одного. В даний час немає єдиної методики оцінки фінансових показників в політиці організації.

Сьогоднішній стан економіки України вимагає від підприємств проведення аналізу сучасного стану дієвості фінансової політики, виділення основних проблем в розробці, імплементації та контролю по її виконанню і, відповідно, окреслення можливих дієвих шляхів з вирішення даних проблем.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження та аналіз економічної сутності поняття «фінансова політика» та принципи її реалізації на підприємстві. Для досягнення поставленої мети необхідно: визначити сутність, зміст, принципи організації фінансової політики на підприємстві; дати характеристику основних напрямків політики управління фінансами; розглянути вимоги до розробки фінансової політики; сформулювати поняття фінансової інформації і розробити її класифікацію.

Методологія. У процесі дослідження було використано абстрактно-логічний метод – при узагальненні поняття фінансової політики на підприємстві формуванні висновків та системний аналіз – при дослідженні структурних елементів системи управління фінансовою політикою на підприємстві.

Результати дослідження. Фінансова політика організації визначається засновниками підприємства, розробляється керівництвом в сфері фінансів підприємства і реалізується фінансовими службами, виробничими структурами і іншими підрозділами підприємства. Фінансова політика – це сукупність заходів щодо цілеспрямованого формування, організації та використання фінансів для досягнення цілей підприємства [1, с. 101].

Також фінансову політику можна визначити як сукупність заходів, які реалізуються підприємством в рамках загальної фінансово-інформаційної сфери та враховують зовнішні і внутрішні чинники функціонування підприємства.

Фінансово-інформаційна сфера - це систематизована фінансова інформація, що міститься в інформаційній базі даних і відображає реальний фінансовий стан комерційної організації [2, с. 87].

З сформульованого визначення можна виділити наступні вимоги до формування фінансової політики:

- необхідно спиратися на фінансово-інформаційну сферу і дотримуватися загальні внутрішні регламентні принципи управління фінансами;

- мати конкретні і реально досяжні цілі фінансового розвитку підприємства, тобто розробити ряд практичних заходів, що забезпечують їх реалізацію;

- враховувати зовнішні і внутрішні чинники, що впливають на функціонування комерційної організації в поточному та прогнозному періодах (рівень оподаткування, ставки по банківському і комерційному кредиту тощо).

Фінансова політика підприємства має два взаємопов'язаних напрямки - політику доходів і витрат, які на практиці реалізують відповідні функції фінансів. Політика доходів і витрат є ключовою або вихідною, так як з її цілей випливають цілі та заходи в розрізі кредитної, операційної, облікової, податкової, інвестиційної та ринкової політики підприємства. Планування кожного з цих напрямків здійснюється відповідними службами в їх безпосередньому взаємозв'язку, при цьому пріоритетність того чи іншого з них залежить від поточного фінансового стану суб'єкта господарювання [3, с. 56].

До основних напрямів розробки фінансової політики підприємства належать:

- 1) розробка облікової, управлінської та податкової політики;
- 2) вироблення кредитної політики підприємства;
- 3) управління оборотними коштами, дебіторською та кредиторською заборгованістю, витратами, вибір амортизаційної (операційної) політики;
- 4) вибір дивідендної та інвестиційної політики;

5) ринкова політика (маркетингова і цінова політика).

Фінансова політика визначається цілями двох рівнів: перспективними (стратегічними) і поточними (оперативними). Перші з них розраховані на термін реалізації від одного року до п'яти років і більше. Друга група цілей, розрахованих на період не більше одного року, вимагає одночасної розробки суто прикладного механізму їх практичної реалізації, де можна використовувати бюджетування [4, с. 25]. Таким чином, фінансова політика в залежності від часу досягнення і виду поставлених цілей ділиться на два види: короткострокову і довгострокову.

Короткострокова фінансова політика - це фінансова тактика, система короткострокових цільових установок і способів розвитку фінансів організації. Вона спрямована на вирішення гострих поточних фінансових проблем і, тим самим, дозволяє поліпшити фінансовий стан компанії і підвищити її фінансову стійкість в короткі терміни [5, с. 27].

Довгострокова фінансова політика - це фінансова стратегія підприємства, система довгострокових цілей і способів розвитку фінансів. Вона спрямована на всебічний пошук джерел фінансового забезпечення розвитку підприємства, досягнення високого фінансового потенціалу, що забезпечує довгострокову фінансову стійкість підприємства.

У ролі інформаційного забезпечення реалізації фінансової політики виступає інформація [6, с. 26]. Визначення інформації як економічного інформаційного ресурсу передбачає наявність економічних об'єктів, в яких цей ресурс використовується. Економічні об'єкти вступають в різні відносини один з одним. Інформація є видом причинного зв'язку, яка виникає в процесі управління. Завдяки їй в системі управління здійснюється вплив керуючої системи на керовану (прямий зв'язок) і зворотний вплив керованої системи на керуючу (зворотний зв'язок).

За ознакою розкритих відносин економічна інформація являє собою інформацію про відносини між людьми з приводу виробництва, розподілу, обміну та споживання суспільного продукту та виробничі (економічні) відносини. На підставі вищевказаного, фінансова інформація - це відомості в сфері фінансів комерційної організації, які необхідно формувати, передавати, зберігати і обробляти для використання в управлінні [2, с. 57].

Згідно процесного підходу фінансова інформація є істотним компонентом методів фінансово-інформаційної сфери: планування, аналіз, прийняття рішення, контроль [2, с. 25]. Функція планування - це процес розробки інформації і прийняття цільових установок. Функція аналізу є розкладанням інформації, отриманої на стадії обліку, на компоненти, вивчення, дослідження і оцінку цих компонентів для прийняття подальших управлінських рішень. На стадії прийняття рішення здійснюється вибір альтернативної інформації. У процесі контролю на основі фінансової інформації проводиться аналіз виконання прийнятих рішень.

На підставі вивчення основних положень фінансового менеджменту і поглибленого дослідження практики роботи організацій було створено класифікацію фінансової інформації (табл. 1), яка, в залежності від виду поставленого завдання і цілей фінансової політики, дозволяє оцінити і вибрати сектор (або сектори) управлінського впливу.

При позначенні кожної класифікаційної ознаки, які покладено в основу систематизації фінансової інформації організації, необхідно виділити ознаки, представлені в таблиці [2, с. 87].

Таблиця

Класифікація фінансової інформації на підприємстві

Основні класифікаційні ознаки	Види фінансової інформації	коментар
1	2	3
За джерелом формування	– планова фінансова інформація; – фактична фінансова інформація; – звітна фінансова інформація.	Дозволяє розділити інформацію за методами формування в системі управління фінансами комерційної організації.
По відношенню до інформаційного простору підприємства	– зовнішня; – внутрішня.	Відокремлює фінансову інформацію, що надходить щодо зовнішнього і внутрішнього простору організації.
За видами діяльності підприємства	– фінансова інформація операційної діяльності; – фінансова інформація інвестиційної діяльності; – фінансова інформація фінансової діяльності.	Оцінює ефективність роботи підприємства за видами діяльності.
За масштабом обслуговування фінансового процесу	– зведена фінансова інформація; – фінансова інформація підрозділів.	Допомагає поділити інформаційні потоки за рівнями управління.
За спрямованістю	– вхідна фінансова інформація; – вихідна фінансова інформація.	Розділяє напрямки фінансової інформації для використання на різних етапах управління.
По відношенню до обробки інформаційного потоку	– вихідна фінансова інформація; – проміжна фінансова інформація; – результатна фінансова інформація.	Дозволяє визначити ступінь проходження фінансової інформації по етапах обробки в інформаційній системі підприємства.
За ступенем деталізації	– синтетична узагальнююча) – фінансова інформація; – аналітична (деталізована) – фінансова інформація.	Визначає причинно-наслідковий зв'язок подій фінансово-господарської діяльності підприємства.
За обсягом необхідних	– комплексна фінансова інформація;	Розглядає і аналізує діяльність організації по блокам

відомостей управління економічним об'єктом	для – тематична фінансова інформація.	фінансового менеджменту.
--	---------------------------------------	--------------------------

Джерело: розроблено авторами за даними [2]

На основі даної класифікації дане визначення фінансовій інформації - це зовнішня і внутрішня інформація фінансового характеру. Зовнішня і внутрішня фінансова інформація надходить до фінансово-інформаційної сфери, де, за допомогою методів планування та аналізу, систематизується і на її основі приймаються і контролюються управлінські рішення [2, с. 56].

Основні вимоги до якості фінансової інформації:

- своєчасність;
- достовірність (з певною ймовірністю);
- достатність;
- надійність (з урахуванням ризику);
- комплектність системи фінансової інформації;
- багаторазовість використання;
- висока швидкість збору та обробки;
- актуальність.

Як зазначалося вище, джерелами інформаційного забезпечення розробки та реалізації фінансової політики є фінансова інформація у внутрішньому і зовнішньому інформаційному просторі. До внутрішніх можна віднести дані бухгалтерського, управлінського, податкового, складського обліку, бухгалтерську (фінансову) звітність. До інформації зовнішнього характеру - статистичні дані, показники макроекономічного розвитку країни, динаміки розвитку галузі, зміни фінансового ринку, розвитку діяльності контрагентів.

Одним з внутрішніх джерел економічної інформації є фінансовий облік [7, с. 62]. А результатом формування фінансової інформації в системі фінансового обліку є бухгалтерська (фінансова) звітність, яка відображає практичну реалізацію фінансового менеджменту і є інформаційною базою в діяльності фінансового менеджера. З позиції теоретичної спрямованості управління фінанси організації та фінансовий облік мають ідентичні об'єкти дослідження, що представляють собою фінанси, зміни яких ведуть до збільшення або зменшення активів і зобов'язань підприємства [8, с. 64].

Визначаючи теоретичну концепцію, можна сказати, що фінансовий облік необхідний для обчислення результатів господарської діяльності окремо взятого для дослідження суб'єкту господарювання. Система фінансового обліку фіксує і генерує різнобічну синтетичну (узагальнюючу) і аналітичну (деталізовану) інформацію про стан і рух активів компанії та

джерела їх виникнення, господарські процеси, результати фінансової та виробничо-господарської діяльності [1, с. 56].

В результаті аналізу та синтезу підсумкової фінансової інформації про фінансово-господарську діяльність підприємств виробляється результатна фінансова інформація, що міститься у фінансових звітах. Результатна фінансова інформація утворює фінансово-інформаційну сферу, призначену для користувача, що приймає управлінські рішення і які, в свою чергу, впливають на фінансовий стан організації і враховують цілі фінансової політики (рис. 1) [2, с. 67].

В процесі генерування фінансової інформації можна виділити два рівні:

- 1) оперативний облік;
- 2) фінансовий облік (рис. 1).

В системі управління підприємством фінансовим обліком виконується ряд функцій:

- інформаційна;
- аналітична;
- контрольна;
- забезпечення збереження власності;
- зворотного зв'язку.

Фінансова інформація широко використовується всіма видами господарського обліку з метою планування і прогнозування, а також для визначення стратегії і тактики діяльності. Функція зворотного зв'язку необхідна при управлінні. Вона формується і передається у вигляді інформації про фактичні параметри розвитку об'єкту управління. Використовуючи зворотний зв'язок, на підставі фактичних показників здійснюється контроль над виконанням запланованих показників, виявляються недоліки і резерви виробництва.

Аналітична функція дозволяє проводити аналіз по всіх розділах бухгалтерського обліку, в тому числі аналіз використання всіх видів ресурсів, витрат на виробництво і продаж продукції, правильності застосовуваних цін, що має важливе значення в умовах дії ринкових цін, інфляційних процесів [9, с. 32]. Контроль невіддільний від обліку, якісна облікова інформація дозволяє здійснювати контроль на різних стадіях виробництва, контролювати в разі потреби у всіх деталях діяльність підприємства і його підрозділів, аналізувати його і на базі цієї інформації готувати, обґрунтовувати і приймати відповідні управлінські рішення на різних рівнях управління [10, с. 61]. Для фінансового обліку джерелами інформації є дані системи обліку організації, які накопичують економічну інформацію, в тому числі елементи системи оподаткування, складського, бухгалтерського, управлінського обліку.

Рисунок. Процес генерування фінансової інформації для цілей розробки і реалізації фінансової політики

Джерело: складено автором на основі [3,7]

Висновки. Взаємозв'язок напрямків розвитку підприємства, а також побудова механізму досягнення цих цілей за допомогою фінансових ресурсів реалізуються за допомогою фінансової політики. Фінансова політика підприємства не може бути непорушною, визначеною раз і назавжди. Навпаки, вона повинна бути гнучкою, і коригуватися у відповідь на зміни зовнішніх і внутрішніх факторів, зважаючи на актуальність доступної внутрішньої і зовнішньої фінансової інформації.

Одним з основних принципів фінансової політики є те, що вона повинна будуватися не стільки зважаючи на фактичну ситуацію, що склалася,

скільки з прогнозу її зміни. Тільки на основі передбачення фінансова політика набуває стійкості.

Фінансова політика враховує багатофакторність, багатокомпонентність і багатоваріантність управління фінансами для досягнення намічених цілей і виконання поставлених завдань. Таким чином, довгострокова фінансова політика встановлює директиви для змін і зростання підприємства на перспективу, без детального вивчення окремих фінансових компонентів. Короткострокова фінансова політика пов'язана, головним чином, з аналізом питань, що впливають на поточні активи і поточні зобов'язання. Розробку та реалізацію фінансової політики потрібно постійно контролювати. Контроль повинен з'єднувати довгострокову і короткострокову фінансову політику в загальну фінансову стратегію суб'єкту господарювання.

Фінансова політика пов'язана з обліковою, податковою, амортизаційною, дивідендною, ціною, маркетинговою, кадровою та іншими напрямками менеджменту організації. Таким чином, фінансова політика організаційно з'єднує всі наявні елементи в єдине ціле, починаючи від визначення первинної мети, стратегічних напрямків аж до реалізації конкретних рішень і відповідає практичним потребам при управлінні підприємством.

Наукова новизна полягає в поглибленій розробці теоретичних основ змісту фінансової політики, її плануванні та ефективності впровадження на сучасному підприємстві, а також механізмів реалізації ефективної фінансової політики в рамках функціонування на вітчизняних підприємствах.

Практичне значення полягає в тому, що представлена інформація дозволить аналізувати дані, які можуть вказувати на додаткові (ресурсні) джерела отримання доходів і зниження витрат, що важливо для ліквідності та ефективності діяльності комерційної організації, а також допоможе розробити цілі і реалізувати фінансову політику в практиці ведення фінансово-господарської діяльності підприємства.

Подальшими напрямками дослідження є уточнення змісту та складових фінансової політики на підприємстві, визначення та аналіз підходів щодо оцінки рівня якості впровадженої фінансової політики на вітчизняних підприємствах. Удосконалення відповідних методичних положень дасть змогу покращити ефективність прийнятих рішень при управлінні фінансовими ресурсами підприємств.

Література:

1. Шеремет А.Д., Іонова А.Ф. Фінанси підприємств: менеджмент і аналіз[Текст] /А.Д.Шеремет, А.Ф.Іонова.М.: Вид-во «ИНФРА-М», 2004. 538 с.
2. Поляк Г.Б.Финансы: учебник для студентов вузов [Текст] / Г.Б. Поляк.М.:Изд-во«ЮНИТИ-ДАНА», 2008. 703 с.

3. Николаева Т.П. Финансы и кредит: учебно-методический комплекс [Текст] /Т.П. Николаева. М.: Изд-во«Центр ЕАОИ», 2009. 371 с.
4. Анисимова Ю.А. Дефиниции экономической категории «структурированный финансовый продукт»[Текст] /Ю.А.Анисимова // Экономика: реалии времени. 2013. № 3. С. 124–131.
5. Приходько Е.А. Краткосрочная финансовая политика [Текст] /Е.А. Приходько.М.: Изд-во «ИНФРА-М», 2013. 332 с.
6. ДробозинаЛ.А. Финансы: Учебник для вузов[Текст] /Л.А. Дробозина.М.: Изд-во «ЮНИТИ», 2010. 527 с.
7. Ковалев В.В. Корпоративные финансы и учет: понятия, алгоритмы, показатели [Текст] /В.В.Ковалев. М.:Изд-во«Проспект», 2012. 880 с.
8. Пашигорева Г.И., Савченко О.С. Системы управленческого учета и анализа [Текст] /Г.И.Пашигорева, О.С. Савченко. СПб.:Изд-во«Питер», 2002. 176 с.
9. ГрязноваА.Г., МаркинаЕ.В.Финансы: учебник[Текст] /А.Г.Грязнова, Е.В.Маркина. М.:Изд-во «ЮНИТИ», 2010. 504 с.
10. ИвановЮ.Н,СотниковаР.А.Теоретическая экономика: теория оптимального предприятия[Текст] /Ю.Н Иванов, Р.А. Сотникова. М.: Изд-во «ЛЕ-НАНД», 2013. 224 с.